

Rang Massasi Masalasi Tasviriy San'at Nuqtai Nazaridan: Navoiy Asarlarida Tadqiqot

Qutliyeva Mahbuba Bekpulatovna

Navoiy davlat universiteti

“Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi” kafedrası

Anatatsiya: Ushbu maqola Alisher Navoiy asarlaridagi badiiy obrazlar va ranglarning vizual ifodalanishiga bag'ishlangan. Tadqiqotda ranglar yordamida badiiy obrazlarning jonlanishi, ularning ruhiy kayfiyatini ifodalash va tasviriy san'atda estetik go'zallik yaratish jarayoni tahlil qilinadi. Navoiy ijodidagi ranglarning obrazlar bilan uyg'unligi, kontrast va rang kombinatsiyalari orqali badiiy tasvirning vizual kuchi ham o'rganiladi. Maqola natijalari tasviriy san'at darslarida rang va obraz bilan ishlashning metodik jihatlarini aniqlash va o'quvchilarda ijodiy ko'nikmalarni shakllantirishga yordam beradi.

Kalit so'zlar: Alisher Navoiy, badiiy obraz, ranglar, vizual ifodalanish, tasviriy san'at, estetik hissiyot, pedagogik metodika

Badiiy obrazlar va ranglarning vizual ifodasi tasviriy san'atning asosiy tarkibiy elementlari hisoblanadi. Ranglar yordamida badiiy obrazlar jonlanadi, ularning ruhiy holati va hissiy kechinmalari tomoshabiga yetkaziladi, kompozitsion uyg'unlik yaratiladi. Alisher Navoiy ijodi nafaqat adabiyot, balki tasviriy san'at manbai sifatida ham e'tiborga loyiqdir.

Navoiy asarlarida badiiy obrazlar ranglar yordamida fon bilan uyg'un tarzda ifodalanadi, kontrast va kombinatsiyalar orqali estetik va emotsional boylik yaratadi. Ranglar obrazning psixologik holatini ochishda, voqealarning dramatik ta'sirini kuchaytirishda, badiiy tafsilotlarni jonlantirishda muhim vosita hisoblanadi. Tadqiqot doirasida Navoiy asarlaridagi badiiy obrazlar va ranglarning nazariy va amaliy jihatlari, ranglarning obrazlar bilan uyg'unligi, kompozitsion markaz va vizual ritm orqali badiiy ifodaning kuchaytirilishi o'rganiladi. Shu bilan birga, o'quvchilarda rang va badiiy obraz orqali estetik did va vizual tafakkur ko'nikmalarini shakllantirishning pedagogik imkoniyatlari ham ko'rib chiqiladi.

Alisher Navoiy asarlarida badiiy obrazlar va ranglarning vizual ifodasi tasviriy san'atda muhim badiiy vosita sifatida namoyon bo'ladi. Ranglar yordamida badiiy

obrazlar jonlanadi, ularning ruhiy holati, hissiy kechinmalari va voqealarning ichki mazmuni tomoshabiga yetkaziladi. Ranglar nafaqat vizual go'zallik yaratadi, balki kompozitsion uyg'unlikni ta'minlab, badiiy tasvirni boy va mazmunli qiladi.

Navoiy ijodidagi badiiy obrazlar ranglarning estetik va psixologik xususiyatlari orqali o'z ifodasini topadi. Yorqin va to'q ranglar kuchli dramatik effekt yaratib, emotsional qirralarni ochadi, sokin va yumshoq ranglar esa tinchlik va uyg'unlik hissini beradi. Ranglar yordamida obrazning asosiy va yordamchi elementlari ajratiladi, kompozitsion markaz aniqlanadi va vizual ritm yaratiladi. Shu tarzda ranglar badiiy obrazlarning ruhiy holatini, voqealarning dramatik tafsilotlarini yanada jonli ifodalaydi.

Tasviriy san'at pedagogikasida rang va badiiy obraz bilan ishlash o'quvchilarda ijodiy tafakkur, estetik did va vizual tafsilotlarni tushunish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Ranglarning psixologik va badiiy funksiyalarini tushunib, o'quvchilar kontrast va kombinatsiyalardan foydalangan holda badiiy obraz yaratish, kompozitsion muvozanatni saqlash va hissiy kayfiyatni yetkazish bo'yicha ko'nikmalar hosil qiladilar.

Navoiy asarlarida ranglar va badiiy obrazlar bilan ishlash jarayonida ranglarning kombinatsiyasi va kontrasti alohida ahamiyatga ega. Masalan, qizil va sarg'ish ranglar kuchli dramatik effekt va emotsional qirralarni ifodalasa, ko'k va yashil ranglar tinchlik va uyg'unlik hissini beradi. Ranglarning uyg'unligi va kontrasti orqali obraz fon bilan muvozanatli va badiiy jihatdan mukammal ko'rinadi. Shu sababli rang va badiiy obraz bilan ishlashning nazariy va amaliy jihatlarini chuqur o'rganish tasviriy san'atda muhim ilmiy masala hisoblanadi.

Ranglar va badiiy obrazlar bilan ishlash jarayonida texnik jihatlar ham e'tibordan chetda qolmaydi. Yog'och, qog'oz, kanvas kabi sirtlar va turli bo'yoq texnikalari ranglarning vizual ta'sirini va badiiy obrazning ifodasini o'zgartiradi. Ranglarning yorqinligi, qatlamlash usuli va o'zaro ta'siri badiiy tasvirning kuchini oshiradi. Navoiy asarlaridan ilhomlangan ijodiy mashg'ulotlarda bu jihatlar o'quvchilarga ranglar va badiiy obraz bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi.

Ranglar yordamida badiiy obrazlarning dramatik va emotsional qirralari yanada kuchaytiriladi. Ranglarning to'qligi, yorqinligi va nisbati obrazlarning ruhiy holati, voqealar zanjiri va badiiy mazmunini yanada jonli ifodalaydi. Ranglar va badiiy obrazlar birgalikda badiiy tasvirning vizual ta'sirini oshiradi va o'quvchilarda estetik didni rivojlantirishga yordam beradi. Shuningdek, ranglar va badiiy obrazlar yordamida

o'quvchilar ijodiy yondashuvni rivojlantiradilar. Ranglar bilan ishlash o'quvchilarda vizual tafakkur, estetik sezgi va kompozitsion qobiliyatlarni shakllantiradi. Ranglarning badiiy va psixologik funksiyalarini tushunib, kontrastlarni tanlash, muvozanatni saqlash va obrazning hissiy kayfiyatini yetkazish bo'yicha ko'nikmalar hosil qiladilar.

Natijada, Alisher Navoiy asarlaridagi badiiy obrazlar va ranglarning vizual ifodasi tasviriy san'atda amaliy va nazariy jihatlarni birlashtirib, ijodiy jarayonni boyitadi. Ranglar va badiiy obrazlar yordamida o'quvchilar estetik did, vizual tafakkur va badiiy ko'nikmalarni rivojlantiradilar, bu esa tasviriy san'at darslarida samaradorlikni oshiradi va ijodiy yondashuvni rivojlantiradi. Tadqiqot natijalari ranglar va badiiy obrazlar bilan ishlash metodikasini takomillashtirish va ijodiy mashg'ulotlarda samarali qo'llash uchun ilmiy asos yaratadi.

Alisher Navoiy asarlarida badiiy obrazlar va ranglarning vizual ifodasi tasviriy san'atning markaziy elementlari sifatida namoyon bo'ladi. Ranglar yordamida badiiy obrazlar jonlanadi, ularning ruhiy holati va hissiy kechinmalari tomoshabiga yetkaziladi, kompozitsion uyg'unlik yaratiladi. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, ranglarning uyg'unligi, kontrasti va fon bilan bog'liqligi badiiy tasvirning vizual kuchini oshiradi.

Navoiy asarlarida ranglar va badiiy obraz bilan ishlash o'quvchilarda ijodiy tafakkur, estetik did va vizual tafsilotlarni tushunish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Ranglar va badiiy obraz bilan ishlashda kontrast va kombinatsiyalarni to'g'ri tanlash, kompozitsion markazni aniqlash, ranglarning psixologik va estetik xususiyatlarini hisobga olish muhimdir. Shu bilan birga, texnik uslublar va materiallarning xususiyatlarini hisobga olgan holda ranglar va badiiy obraz bilan ishlashning pedagogik samaradorligi oshadi.

Shunday qilib, Alisher Navoiy asarlaridagi badiiy obrazlar va ranglarning vizual ifodasi tasviriy san'atda amaliy va nazariy jihatlarni birlashtirib, ijodiy jarayonni boyitadi. Bu o'quvchilarda badiiy tafakkur va rang-kompozitsion ko'nikmalarini shakllantiradi. Tadqiqot natijalari ranglar va badiiy obraz bilan ishlash metodikasini takomillashtirish va ijodiy mashg'ulotlarda samarali qo'llash uchun ilmiy asos yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Navoiy, A. Xamsa. Toshkent, 2019.
2. Navoiy, A. Lison ut-Tayr. Toshkent, 2020.
3. Shavdirov, S. A. Podgotovka budushchikh uchiteley k issledovatel'skoy deyatelnosti. Pedagogicheskoe obrazovanie i nauka, 2017, №2, 109-110.

4. Shavdirov, S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons. Eastern European Scientific Journal, 2017, №1, 131-134.
5. Shovdirov, S. Analyzing the sources and consequences of atmospheric pollution: A case study of the Navoi region. E3S Web of Conferences, 2024, 587, 02016.
6. Shavdirov, S. Method of organization of classes in higher education institutions using flipped classroom technology. AIP Conference Proceedings, 2025, 3268, 070035.
7. Shovdirov, S. A. Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari. Inter education & global study, 2024, №1, 8-14.
8. Ibraimov, X., Shovdirov, S. Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students. Science and Innovation, 2023, 2, B10, 192-198.
9. Shavdirov, S. A. Izobrazitel'nomu i prikladnomu iskusstvu. International Scientific Review of the Problems and Prospects of Modern Science and Education, 2018, 84-85.
10. Shovdirov, S. TASVIRIY SAVODXONLIKKA OID O'QUV KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA O'QUVCHILARNI MANTIQUIY VA ABSTRAKT FIKRLASHGA O'RGATISH. Eurasian Journal of Academic Research, 2023, 3(12), 193-196.
11. Baymetov, B. B., Shovdirov, S. A. Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts. International Journal on Integrated Education, 2023, 4(3), 60-66.

